

**MÒDUL: METODOLOGIA DE LA RECERCA EN PREHISTÒRIA,
ANTIGUITAT I EDAT MITJANA**
ASSIGNATURA: ARQUEOLOGIA I ANÀLISI DEL PAISATGE

Código: 42311

Profesor: Ermengol Gassiot Ballbè
ermengol.gassiot@uab.cat

Objectius

L'assignatura té per finalitat familiaritzar l'estudiant amb les aplicacions instrumentals per a l'anàlisi de l'espai en arqueologia, principalment des d'una perspectiva *off-site*. Amplia i aprofundeix en els coneixements adquirits en el grau, a fi d'obtenir una capacitat més avançada en la utilització de dades paleoecològiques i paleogeogràfiques de cara a la comprensió dels processos constitutius de l'espai, el territori i del paisatge al llarg del temps.

L'assignatura es desenvolupa a partir del tractament d'una problemàtica d'estudi que comporta representar un espai arqueològic. Aquesta representació requereix de la construcció d'una geobase de dades i la construcció d'un sistema d'informació geogràfica. Culmina amb la introducció a l'estudiant amb diverses formes de modelització.

Programa

1. Introducció teòrica i categories d'anàlisi:
 - La natura de l'espai: contenidor o sistema de relacions.
 - Les tres dimensions de l'espai:
 - i. Geosistema
 - ii. Territori
 - iii. Paisatge
2. Repàs teòric als Sistemes d'informació geogràfica.
 - Què és un SIG?
 - Rol d'un SIG
 - Geobases de dades i tipus de cartografia.
3. La reconstrucció del geosistema (medi físic). Sortida pràctica: el Parc nacional d'Aiguestortes i Estany de Sant Maurici
 - Els espais naturals actuals com a resultat de processos històrics
 - Tipus de registres per a la reconstrucció del geosistema.
4. Creació d'un SIG arqueològic. Activitat pràctica dirigida i d'aula
 - Recopilació i processament de les dades espacials: creació d'una geobase de dades
 - Representació de l'espai: dades arqueològiques i cartografia.
 - Introducció a l'anàlisi espacial i la modelització.

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es fa per mitjà d'un treball personalitzat que l'estudiant comença a realitzar a les practiques de l'aula i complementa, especialment en la seva part interpretativa, pel seu compte.

Bibliografia

- Baena, J.; Blasco, C.; Quesada, F. (eds.) (1997). *Los SIG y el Análisis espacial en Arqueología*. Madrid: Universidad Autónoma de Madrid.
- Bal, M.-C., Rendu C., Ruas M.-P., Campmajo P., 2010, Paleosol charcoal : Reconstructing vegetation history in relation to agrøpastoral activities since the Neolithic. A case study in the Eastern French Pyrenees. *Journal of Archaeological Science*, 37(2010) 1785–1797.
- Berger, J. F. (dir). 2005. *Temps et espaces de l'homme et société : analyses et modèles spatiaux en archéologie : actes des recontres, 21-23 octobre 2004*. Antibes : APDCA.
- Bintliff, J. L., Davidson, D. A. i Grant, E. G. 1988. *Conceptual Issues in Environmental Archaeology*. Edinburgh: University Press.
- Burillo, F.; Peña, J.L. (1984). “Clima Geomorfología y ocupación humana. Introducción a un planteamiento metodológico”. *Primeras jornadas de metodología de investigación prehistórica. Soria 1981*: Subdirección General de Arqueología y Etnografía: Madrid, pp. 91-104.
- Catalán, Jordi; Pélachs, Albert; Gassiot, Ermengol; Antolín, F., Ballesteros, A., Batalla, M., Burjachs, F., Buchaca, T., Camarero, Ll., Clemente, I., García, D., García, V., Giralt, S., Jordana, L., Mazzuco, N., Mur, E., Ninyerola, M., Obea, L., Oltra, J., Pérez-Obiol, R., Piqué, R., Pla-Rabés, S., Rivera Rondón, C., Rodríguez, J.M., Rodríguez, D., Sáez, A., Soriano, J.M. (2013, en premsa). “Interacció entre clima i ocupació humana en la configuració del paisatge vegetal del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici”. A DD.AA. La investigació al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. VIII Jornades sobre recerca al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, Lleida: Generalitat de Catalunya. Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.
- Cherry, J. F., Davis, J. L. I Mantzourani, E. 1991. *Landscape archaeology as long-term history northern Keos in the Cycladic Islands from earliest settlement until modern times*. Los Angeles: UCLA Institute of Archaeology.
- Criado, F. (1999). *Del terreno al espacio planteamientos y perspectivas para la arqueología del paisaje*. Santiago de Compostela : Grupo de Investigación en Arqueología del Paisaje. Universidade de Santiago de Compostela.
- Conolly, J. i Lake, M. (2009) *Sistemas de información geográfica aplicados a la arqueología*. Barcelona: Bellaterra arqueología.
- Ejarque, A.; Miras, Y.; Riera, S.; Palet, J.M.; Orengo, H.A. (2010) «Testing microregional variability in the Holocene shaping of high mountain cultural landscapes: a palaeoenvironmental case-study in the Eastern Pyrenees» *Journal of Archaeological Science*, 37, 1468-1479
- Euba, I.; Palet, J.M. (2010) «L'exploitation des ressources végétales dans les Pyrénées orientales durant l'Holocène: analyse anthracologique des structures d'élevage, de fours et de charbonnières dans l'Alt Urgell (Chaîne du Cadí) et la vallée du Madriu (Andorre)» *Quaternaire*, 21 (3), 305-316

- Fau, L. (ed.) 2006. *Les monts d'Aubrac au Moyen Âge. Genèse d'un monde agropastoral*, Paris, Documents d'archéologie française, MSH, 101, 214 p.
- Gassiot, E., Pèlachs, A.; Bal, M. C.; Garcia, V.; Julià, R.; Pérez, R.; Rodríguez, D., Astrou, A.Ch. 2010. "Dynamiques des activités anthropiques sur un milieu montagnard dans les Pyrénées occidentales catalanes durant la Préhistoire: une approche multidisciplinaire". A Tzortzis, S.; Delestre, X. (coord). *Archéologie de la montagne européenne*. Bibliothèque d'archéologie méditerranéenne et africaine, 4. Centre Camille Jullian, pp. 33-43.
- Gassiot, E.; Mazzucco, N.; Clemente, I.; Rodríguez, D.; Ortega, D. (2012). "Circulación e intercambio en el poblamiento y la explotación de la alta montaña del Pirineo en los milenios V-IV ANE". *Rubricatum*, 5: 11-22
- Gassiot, E.; Rodríguez, D.; Burjachs, F.; Antolín, F.; Ballesteros, A. 2012. "Poblamiento, explotación y entorno natural de los estadios alpinos y subalpinos del Pirineo central durante la primera mitad del Holoceno". *Cuaternario y Geomorfología*, 26 (3-4): 29-45
- Grau, I. (ed) (2006). *La Aplicación de los SIG en la arqueología del paisaje*. San Vicente del Raspeig, Universidad de Alicante.**
- Grau, I. 2011. "Movimiento, circulación y caminos en el paisaje digital. La aplicación de los SIG en el estudio arqueológico de los desplazamientos humanos". En Mayoral, V. y Celestino, S. (eds.) *Tecnologías de información geográfica y análisis del territorio*. Actas del V Simposio Internacional de Arqueología de Mérida. Anejos del AESPA LIX, pp. 370-382.
- Hagget, P. (1976[1982]). *Análisis locacional en la geografía humana*. Barcelona: Gustavo Gili.
- Higgs, E. S. (ed.) (1972). *Papers in Economic Prehistory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Howard, P. (2006). *Archaeological surveying and mapping : recording and depicting the landscape*. New York: Routledge.
- Jarman, M. R.; Vita-Finzi, C.; Higgs, E. S. (1972). "Site catchment analysis in archaeology". A: Ucko, P.; Tringham, T.; Dimbleby, C. (eds.). *Man, Settlement and Urbanism*. Londres: Duckworth, pp. 61-66.
- Le Couédic M. (2010), *Les pratiques pastorales d'altitude dans une perspective ethnoarchéologique. Cabanes, troupeaux et territoires pastoraux pyrénéens dans la longue durée*, Thèse de doctorat, université François-Rabelais de Tours, en ligne, <http://tel.archives-ouvertes.fr/tel-00543218/fr/>
- Le Couédic M., 2012, Modéliser les pratiques pastorales d'altitude dans la longue durée, *Cybergeo: European Journal of Geography, Systèmes, Modélisation, Géostatistique* [en ligne], <http://cybergeo.revues.org/25123>
- Mazzucco, N.; Clemente, I.; Valdellou, V.; Gassiot, E. en prensa. "The management of lithic resources during V millenium cal BC at Espluga de la Puyascada (La Fueva, Huesca)". *Preistoria Alpina*, 47
- Mazzucco, N.; Gassiot, E.; Clemente, I.; Rodríguez, D.; Ortega, D. 2012, en prensa. "Lithic procurement during the Neolithic at the Cova del Sardo (western Catalan Pyrenees) and mobility patterns". *Archeologia Postmedievale*, 16.
- Moreno, M. A. (2004). *Megalitismo y geografía. Análisis de los factores de localización espacial de los Dólmenes de la provincia de Burgos*. Studia Archeologica 93. Valladolid: Universidad de Valladolid.
- Orengo, H. 2010. *Arqueología de un paisaje cultural pirenaico de alta montaña. Dinámicas de ocupación del valle del Madriu-Perafita-Claror (Andorra)*. Tesi doctoral inèdita. institut català d'Arqueologia Clàssica - Universitat Rovira i Virgili.

- Padiñas, A. (1994). *Introducción a topografía*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.
- Palet, J.M.; Julià, R., Riera, S.; Ejarque, A.; Orengo, H.; Miras, Y.; Garcia, A.; Allée, Ph.; Reed, J.; Marco, J.; Marqués, M.A.; Furdada, G.; Montaner, J. (2012) «Landscape Systems and Human Land-Use Interactions in Mediterranean Highlands and Littoral Plains during the Late Holocene: Integrated Analysis from the InterAmbAr Project (North-Eastern Catalonia)» e-topoi. *Journal for Ancient Studies*, 3, 305-310
- Pasquinucci, M.; Tremont, F. (eds.) 2000. *Non-destructive techniques applied to landscape archaeology*. Oxford: Oxbow.
- Pèlachs, A. (2004). *Deu mil anys de geohistòria ambiental al Pirineu central català. Aplicació de tècniques paleogeogràfiques per a l'estudi del territori i el paisatge a la Coma de Burg i a la Vallferrera*. Tesi doctoral. Bellaterra: Departament de Geografia. UAB. En línia: <http://www.tdx.cat/handle/10803/4958>
- Rendu C., 2012, La construction des paysages montagnards : une approche pyrénéenne in-JL. Abbé (éd.), *Une longue histoire : la construction des paysages méridionaux*, Toulouse, 2012, CNRS-Université de Toulouse Le Mirail, Collection Méridiennes, p. 59-70.
- Rendu, C. (2003). *La Montagne d'Enveigt. Une estive pyrénéenne dans la longue durée*. Puigcerdà: El Trabucaire.
- Ruiz Zapatero, G.; Burillo, F. (1988). “Metodología para la investigación en Arqueología territorial”. *Munibe*, 6: 45-64.
- Santos, M. 2000. *La naturaleza del espacio*. Barcelona: Ariel.
- Vita-Finzi, C.; Higgs, E. S. (1970). “Prehistoric economy in the Mount Carmel area of Palestine: site catchment analysis”. *Proceedings of the prehistoric Society*, 36: 1-37.